

Warszawa, 23-01-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

VII.7033.137.2024.PK

**Pani
Zuzanna Rudzińska-Bluszcz
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Sprawiedliwości
Przewodnicząca Zespołu
ds. Ochrony Małoletnich
Ministerstwo Sprawiedliwości
ePUAP**

Szanowna Pani Minister,

do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek w sprawie zobowiązania nauczycieli akademickich Uniwersytetu Szczecińskiego do przedłożenia informacji, o których stanowi art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz.U. 2024 poz. 1802), tj. zaświadczenia o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeksu karny (Dz.U. 2024 poz. 17 ze zm.), w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2023 poz. 1939 ze zm.) lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego.

W następstwie dwukrotnego wystąpienia do Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz udzielenie odpowiedzi na pytania o przyczyny podjęcia decyzji o pobieraniu zaświadczeń od wszystkich nauczycieli akademickich, konsekwencje niedostarczenia zaświadczenia, a także o podanie liczby

osób małoletnich kształcących się na uczelni oraz informacji, czy udział nauczycieli akademickich w dodatkowych inicjatywach edukacyjnych, których adresatami są osoby małoletnie, jest obowiązkowy, Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał odpowiedzi, które pozwalam sobie przekazać w załączeniu.

Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego wyjaśnił, że przyjęte rozwiązanie oparto na przepisach wspomnianej ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz wydanym na jej skutek zarządzeniu z 20 marca 2024 r. nr 57/2024 w sprawie wprowadzenia Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem w Uniwersytecie Szczecińskim. Obowiązek przedłożenia zaświadczenia o niekaralności został nałożony na nauczycieli akademickich zatrudnionych w grupie dydaktycznej i badawczo-dydaktycznej, jako że właśnie te grupy mają i mogą mieć kontakt z osobami małoletnimi (m.in. w ramach projektów naukowych takich, jak Akademia Młodego Prawnika). W wyjaśnieniach dodano, że pracownicy mają możliwość uzyskania zwrotu poniesionych kosztów za dostarczenie pracodawcy zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego, zaś Uniwersytet Szczeciński nie wyciągnął w stosunku do żadnego pracownika konsekwencji związanych z niedostarczeniem owego zaświadczenia, choć w przyszłości taka sytuacja może być rozważana, np. w kontekście odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego poinformował również, że na uczelni kształcą się 153 małoletnich studentów na 6 wydziałach oraz że liczba studentów niepełnoletnich jest zmienna w każdym roku akademickim. Wskazał również, że zgodnie z art. 115 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2024 poz. 1571 ze zm.) nauczyciel akademicki jest obowiązany do uczestniczenia w pracach organizacyjnych na rzecz uczelni, co wiąże się bezpośrednio z udziałem w wydarzeniach edukacyjnych z udziałem osób małoletnich. Pracownik może też zostać zaangażowany, np. w działania promocyjne dotyczące oferty edukacyjnej swojej jednostki organizacyjnej, zatem zastosowane procedury mają zapewnić w sposób maksymalny ochronę małoletnim, zaś niedopełnienie obowiązków ustawowych przez pracodawcę grozi odpowiedzialnością karną.

Nadto z załącznika do jednego z pism Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego, stanowiącego informację skierowaną do pracowników w przedmiocie obowiązku dostarczenia zaświadczenia o niekaralności, wynika, że obowiązek ten obejmuje nauczycieli akademickich w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych oraz dydaktycznych, pracowników sekcji ds. studenckich, kierowników obiektów na poszczególnych wydziałach oraz podległych im pracowników administracyjnych,

kierowników Akademickich Domów Studenckich i Akademickich Domów Mieszkalnych oraz podległych im pracowników administracyjnych, pracowników bibliotecznych oraz pracowników Akademickiego Biura Karier.

Jakkolwiek RPO dostrzega cel zapewnienia możliwie szerokiej ochrony osób małoletnich, który przyświecał władzom uczelni, wątpliwości budzi ustanowienie tak szerokiego zakresu podmiotowego obowiązku, mogącego prowadzić do nadmiernej ingerencji w prywatność pracowników uczelni, nawet gdy dokumenty i dane osobowe przekazywane przez tych pracowników są należycie przechowywane i chronione. **W praktyce bowiem może okazać się, że zaświadczenia o niekaralności będą musieli złożyć również ci pracownicy uczelni, którzy w żaden sposób nie mają kontaktu z osobami małoletnimi bądź których kontakt jest incydentalny, nie wiąże się w żaden sposób z opieką nad małoletnimi i ma miejsce w obecności innych osób, które tę opiekę sprawują. Zbieranie przez pracodawcę zaświadczeń o niekaralności w kontekście przyszłych i jedynie hipotetycznych kontaktów z małoletnimi budzi zatem obawy co do niezbędności gromadzenia danych o pracownikach uczelni oraz nadmiernej i nieproporcjonalnej ingerencji w ich prawo do prywatności,** co może rodzić wątpliwości co do zgodności z art. 51 ust. 1 i 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78 poz. 483 ze zm.).

Wydaje się, że powyższe rozwiązanie zastosowane przez uczelnię wykracza poza cel ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich, jako że obowiązki z art. 21 ust. 2-8 tejże ustawy mają zostać spełnione „przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności (...)”, o której mowa w ust. 1 ww. przepisu. Przyjęcie założenia, że zaświadczenie o niekaralności ma obowiązek dostarczyć każdy pracownik, który jedynie może, a nie musi mieć jakikolwiek kontakt z osobami małoletnimi ze względu na ewentualne przyszłe działania uczelni wyższej, oznaczałoby, że co do zasady obowiązek ten należałoby zastosować w każdej uczelni wyższej, obejmując nim z góry większość jej pracowników. Takie rozwiązanie budzi zastrzeżenia w kontekście jednej z podstawowych zasad przetwarzania danych osobowych, jaką jest zasada ich minimalizacji, wynikająca z art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. UE. L. 2016 Nr 119 ze zm.).

Obawy Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego dotyczące odpowiedniego wypełnienia obowiązków ustawowych, wprowadzonych art. 7 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606), mogą wynikać natomiast z szerszych problemów interpretacyjnych tychże przepisów, wskazujących na niezgodność sposobu ich sformułowania z zasadą zrozumiałości intencji prawodawcy, o której stanowi § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. 2016 poz. 283). Na liczne pytania obywateli dotyczące stosowania przepisów wskazywało samo Ministerstwo Sprawiedliwości¹, zapowiadając następnie nowelizację ustawy², co znalazło odzwierciedlenie w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów, w postaci projektu ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz niektórych innych ustaw (UD176)³. Projekt ustawy przewiduje m.in. dodanie słownika wyjaśniającego pojęcia takie, jak „organizator działalności”, „inna działalność” oraz „działalność opiekuńcza”.

Dostrzegając komunikaty Ministerstwa Sprawiedliwości o bieżącym monitorowaniu funkcjonowania art. 21 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich, aktualne pozostają jednak wątpliwości, czy planowane zmiany odpowiedzą także na wyzwania pojawiające się w związku z zastosowaniem ww. przepisu na uczelniach wyższych. Wydaje się, że dotychczasowe pytania i odpowiedzi Ministerstwa Sprawiedliwości oraz wyjaśnienia do ustawy

¹ Ustawa Kamilka: wyjaśnienia i najczęściej zadawane pytania:

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ustawa-kamilka-wyjasnienia-i-najczesciej-zadawane-pytania> (dostęp: 20.01.2025 r.).

² Ministerstwo Sprawiedliwości: Będzie nowelizacja tzw. Ustawy Kamilka:

<https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/ministerstwo-sprawiedliwosci-bedzie-nowelizacja-tzw-ustawy-kamilka> (dostęp: 20.01.2025 r.).

³ Projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz niektórych innych ustaw:

<https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-przeciwdzialaniu-zagrozeniom-przestepczoscia-na-tle-seksualnym-i-ochronie-maloletnich-oraz-niektorych-innych-ustaw> (dostęp: 20.01.2025 r.).

Zespołu ds. Ochrony Małoletnich⁴ nie odnosiły się do działalności uczelni wyższych, które organizują różnego typu wydarzenia skierowane wprost do uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz w których mogą kształcić się osoby niepełnoletnie.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. 2024 poz. 1264 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do przedmiotu sprawy, w tym o wskazanie, czy Ministerstwo Sprawiedliwości otrzymało sygnały od nauczycieli akademickich lub studentów w sprawie nieuzasadnionego, ich zdaniem, obowiązku okazywania władzom uczelni zaświadczeń o niekaralności oraz jaka jest skala tych zgłoszeń. Będę wdzięczny za informację, czy Ministerstwo Sprawiedliwości poddało analizie sytuację uczelni wyższych w kontekście konieczności podjęcia interwencji legislacyjnej, czy porozumiewało się w tym zakresie z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także czy projekt ustawy o numerze UD176 uwzględnia opisaną sytuację uczelni wyższych.

Z wyrazami szacunku

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. Pismo Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego z 25 października 2024 r. wraz z dwoma załącznikami.
2. Pismo Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego z 19 grudnia 2024 r.

Do wiadomości:

1. Pan Marcin Kulasek
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

⁴ Co wynika m.in. z odpowiedzi na interpelację poselską nr 4898:

<https://sejm.gov.pl/INT10.nsf/klucz/ATTDB9GF3/%24FILE/i04898-o1.pdf>. Wyjaśnienia i wytyczne Zespołu ds. Ochrony Małoletnich:

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/zespol-do-spraw-ochrony-maloletnich> (dostęp: 20.01.2025 r.).

2. Pani prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska
Przewodnicząca Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
Uniwersytet Warszawski
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
biuro@krasp.org.pl